

OLÁH JÁNOS Kölcsönkenyér

A kiselejtezett katonai terepjárót éppen csak befestették kékre, se nagyjavítás, se semmi, a tükrösre kopott gumikat se cserélték ki, úgy küldték le hozzájuk. Az akadozó motor pontosan a kapu előtt mondta fel a szolgálatot. A szomszédok segítségével tudták csak betolni az udvarba. Még Krausz, az előző őrsvezető kérte évekkkel ezelőtt számtalan kérvényeinek egyikében, kérvényt írni nagyon szeretett, hogy szereljék fel terepjáróval az őrsöt. Az ötletet alighanem ez az elfekvő kérvény adta, de hogy méltányolták is ezt a kérelmet, az már az abszurditás határát súrolta. Az öreg Haragos, aki rövid kitérő után ismét visszakerült az őrs élére, valamelyik ellenségének a kezét sejtette benne. Csak azért találták ki, mert egyébbel már nem tudnak bosszantani, gondolta.

Különben kinek és miért jutott volna eszébe ezt a tehetetlen roncsot megmenteni az enyészettől? A kocsi éveig hevert érintetlenül a csalán felverte udvaron. Annyira benőtte a gaz, hogy ki se látszott belőle. Törekös Józsi mégis szemet vetett rá. Addig-addig járt Béla nyakára, itatta a kocsmában, duruzsolt a fülébe, amíg be nem oltotta őt is a motorszerelési mániájával.

Az egyik erre alkalmas kora tavaszi napon aztán nekiestek a munkának. Reggeltől estig ott hasaltak a fűre teregetett ócska búzásászkokon. És még a kezdeti sikertelenség se szegte a kedvüket, ahogyan ez várható lett volna. Béla nemegyszer a szolgálati idejét is a kocsi alatt töltötte azon egyenruhástul, nem törődött vele, hogy nyakig olajos lesz. Addig kalapálták a szögecsket, olajozták a csavarokat, csereberélték újra a hibás alkatrészeket egy-egy nagyfröccs, korsó sör, féldeci ellenében a közeli laktanya kiskatonáival, amíg egy szép napon váratlanul mégiscsak felbőgött a motor, de olyan akadozva, mintha egy istálló padkájára szorult pipás-bagós vénember köhögési rohamát próbálta volna utánozni. Nehéz volt elképzelni, hogy ez az újjászületése pillanata, pedig hát Béla és Józsi számára legalábbis ez volt. A gondos kezek csodát műveltek. Mi tagadás, idő kellett hozzá, egész nyaruk ráment a barkácsolásra, de nem sajnálták. Kidüllesztett mellel álldogáltak a kocsi mellett, és hallgatták a motor egyre hevesebben ismétlődő, majd a benzin fogytán elfulladó hurutos köhögési rohamait.

Irány a vegyesbolt, adta ki a parancsot Béla. Berobogtak az ajtón, aztán se szó, se beszéd, le a pincébe, csak úgy visszhangzott a lépcsőzengéstől a boltíves hodály. Párosával cipelték föl a húszliteres benzines

kannákat, nagyokat nyögtek a teher alatt. Nyéki-Abos, a vegyesbolt vezetője már megszokta, hogy Béla bebetör hozzá, fölkapja, ami a keze ügyébe kerül, és viszi, nem szólt érte, öreg róka volt a szakmában, egy kis csalafintasággal könnyen eltüntette a hiányt, de most, hogy Törekös Józsit is cipekedni látta, elfogyott a türelme.

– Hova-hova, fiatalurak? – kérdezte.

– Csak ide az őrsre – fordult vissza Béla megbotránkozva. Furcsállta, hogyhogy Nyéki-Abos szólni mer, nem ehhez volt szokva. Le nem jött a szájáról a kérem alássan, Krausz elvtárs, Horkai elvtárs, már amíg ők voltak a főnökök, de amióta az öreg Haragos visszajött, azóta se volt semmi baj, eddig legalábbis. Rossz néven vette Nyéki-Abostól, hogy éppen most akadékoskodik, amikor minden olyan nagyszerűen kezd alakulni. Ez a kocsi is, csaknem fél éve bütykölük, már maga se hitt benne, hogy sikerül, és most tessék, mégis megindult. Rég hagyta volna a fenébe, ha Józsi nem nyúzza folyton, valami más szórakozás után nézett volna, de Józsi szerencsére hajthatatlan volt, és igaza lett. Csak nem hagyom magam egy ilyen tökéletlen boltostól felbosszantani, gondolta, s megrántotta a vállát. Pofátlanul kiabált vissza Nyéki-Abosnak, írja a többihez, és kirohant az utcára. A szederfák alá igyekezett, Törekös Józsi után, aki szemfülesen már régen meglépett a kárpáló Nyéki-Abos elől, és most fuldokló, boldog röhögéssel fogadta Bélát.

Mint a tejsarnokból hazafelé az üres kannákkal a gyerekek, olyan gondtalan örömmel vágattak végig nehéz terhükkel a falun, s lódultak be az őrsre.

Haragos Bálint már csaknem egy éve visszakerült a helyére, de még mindig nem tudta megemésztetni, hogy annak idején elmozdították, másokra, fővárosi csibészekre bízták azokat a feladatokat, amelyeknek teljesítéséért kijárt az előléptetés. Ugyanakkor büszke volt rá, hogy ő tiszta maradt azokban a kényes időkben, nem követett el olyan gázságokat, mint Krauszék. Azt tartotta, neki nem is lett volna szüksége afféle durva eszközökre. Ravasz érzéstelenítéssel, finom lélektani szikékel is el lehetett volna végezni azokat a műtéteteket, amelynek azok minden előkészítés nélkül bicskával estek neki. Egykori barátok kedve odalett. Szürke, mániákus tekintete elárulta, valami csattanós válaszon töri a fejét, valami olyasmin, amit mindig megemlegetnek, amíg csak ember él ezen a tájon.

A régi világban a csendőrségnél szolgált, aztán kikerült a frontra, fogságba esett, beállt az orosz hadseregbe, kommunistaként tért haza, senkinek semmi kifogása nem lehetett ellene, hacsak a csendőr-múltja miatt nem, de hát azt meg letagadta. Egyelőre tehetette, senki nem foglalkozott ekkoriban a régi ügyek firtatásával,

úgyhogy biztonságban érezhette magát, de ő maga tudva tudta, hogy ez a döglött akna mégiscsak ott lapul a múltjában, és bármelyik pillanatban felrobbanhat.

Nem szerette ezt a Béla gyereket. Így Bálint bátyám, úgy Bálint bátyám, sündörögte körül, de ő már akkor látta, mindjárt az első napokban, nem jól áll a szeme. Kisegítőnek hagyták itt, de hát inkább kerékkötőnek lehetett volna nevezni, mert sok hasznót nem hajtott, igazából megvallva keveset se. Annak idején is egyedül rendezett el mindent, nem lett volna szüksége most se senkire. Odafönn mégis ragaszkodtak hozzá, mondván, elkél egy kis segítség. Hát igen, segítség az elkelt volna, de kerékkötőre nem volt szükség, mégis a nyakába akasztották Bélát. Ki tudja, miért? Talán csak nem azért, hogy szaglásszon utánam?

A szokványos napi ügyeket az öreg fél kézzel elintézte, kocsmai verekedések, tyúklopások, vásári tolvajlások mind-mind pillanatok alatt elsimultak a keze alatt. Könnyű dolga volt, az emberek bíztak benne, talán még szerették is, a kezére játszottak, egy pillanatig sem fogták pártját a törvényszegőnek, öreg Haragost mindig elvezették a tűzfészekhez.

Az új világ azonban egészen más logika szerint épült fel, cseppet sem hasonlított a régihez, ami ott érénynek számított, arra itt könnyen ráfogták, hogy bűn. A nagygazdákkal paktál, mondták, az ő tulajdonukat védi, s ez lett a veszte. Attól, hogy a jó szolgálataiért elfogadott ezt-azt, egy-két demizson bort, sonkát, kolbászt, egy-egy oldal szalonnát, ezt is felírták a bűnlajstromába, pedig hát ettől ugyanúgy elfogta a tolvajokat, mintha éhkoppon élt volna. Ha nem jobban. Miért, a doktor urak, akár embert, akár állatot gyógyítanak, nem kérik meg ugyanúgy az árát a fáradozásuknak. És a többiek is, akikre rászorul a nép, nem tartják-e oda a markukat, ügyvédek, felvásárlók, tanácsbírók, az egész irodista siserehad, ők meg aztán ráadásul egyenesen a semmiért? Miért pont én dolgoznék éhbérért? A lamentálását azonban nem hallgatta meg senki. Igaz, nem is verte nagydobra, inkább csak magában dohogott. Ez volt a szerencséje, ezért nyerhetett bocsánatot.

Krauszról és Horkairól, a két feddhetetlen karrieristáról is megvolt a véleménye. Előmenetelt ígértek nekik fél év száműzetés után, ennyi ideig ő is kibírta volna, minden megvesztegetés nélkül, akár fél lábon is. Különbösen meg gyűlöltek itt mindenkit, ezt az egész falusi bagázst. Nem bíztak senkiben, mindenkire gyanakodtak, azt hitték, még a mezei pocok is utánuk szaglászik. Mindenkit provokátornak néztek. Aki elejbük került, azon durván átgázoltak, elintézték egy életre. Mi marad utánuk, azzal nem törődtek. És bejött a számításuk. Ki tudja, milyen zsíros állásban terpeszkednek

már! Elege volt belőlük. A felettesei folyton rájuk hivatkoztak: na látja, Bálint elvtárs, mondták, ezek a fiatalok nem teketóriáztak annyit, mint maga, megszorongatták egy kicsit azt a megátalkodott vén Savoót, aztán máris minden egyenesbe jött. És tényleg, ahogy Savoót bekényszerítették a szövetkezetbe, a többi magától írt alá. Sorban álltak a tanácsháza előtt az aláíró ívért, mintha kenyeret osztottak volna. Csak Balázs Gergely makacsolta meg magát, állt ellent, de vele ekkor már a kutya se törődött.

Talán végleg el is felejtkeztek volna róla, ha meghúzza magát, de nem, annyira elbizakodott, annyira kinyílt a csipája, hogy még Létra Jósának, a párttitkárnak is nekiment.

– Hallod-e, te Jóska? – olvasott be neki kiabálva a nyílt utcán mindenki füle hallatára. – Azt a földosztó hétszentségödet, ha mégeccör ideküldöd neköm a bűdös kölnis városi agitátoraidat, hát a fejükbe eresztöm a baltát. Aztán neki az istállónak, levágom a lovakat, a csikót is, mög az összes marhát, de nem adom a kezetőkre. Uzsgyi ki a högybe, elállok betyárnak. Bottal üthetitek a nyomomat. A földet mög vigyétök, úgyis ti adtatok. Tudtam én azt akkor is, nem lött volna szabad elfogadni, de mögszédültem. Szerettem volna gazdálkodni, a magam ura lönni. Se ló, se sömme nem vót, tudod azt te jól, magamat fogtam a kölcsön eke elejbe, az ustort mög az eke szarvát az asszony kezibe adtam, úgy szántottam, de nem sajnáltam a fáradságot. Egy-két év, és paradicsomot csinálók ebből a kis gazdaságbul, gondoltam. Nem is panaszkodnék, möglött mindön, amit elterveztem. Van eszötök, ti is most akartátok visszavönni a földet, amikor már élvezhetné egy kicsit a szögény embör a munkája gyümölcsit. De a hétszentségit, én nem adom, belülem nem csináltok bolondot, mint ezökbü itt, ni – mutatott körbe, amitől azonnal lefagyott a néhány körben ácsorgó fültanú ajkáról a kárörvendő mosoly.

Balázs Gergely nem egészen a levegőbe beszélt, amikor a betyárokat emlegette, ebben az időben állítólag újra fel-feltünedeztek a környéken. Nem a régi, rettegett rablók voltak már ezek, nyomorult koldusok, olyan Balázs Gergely-félék, akiknek elvette az eszét a vagyonszétválás, vagy a sorkatonai kínzásokat nem bírva onnan szökdöstek haza. Ezek a betyárok nem társultak, nem tömörültek bandába, mint a régiek. Magányosan bujkáltak, nemhogy egymásban, de sokszor még a saját családjukban sem bíztak, azoknak se árulták el a rejtekhelyüket. Legelvetemültebb akciójuk az volt, amikor egy-egy a mezőre ebédet vivő gyerektől, asszonytól elzabrálták az ebédet, hogy több napos mardosó éhségüket csillapítsák valahogy. Ezeket az eseteket is

mind csak szállóigeként őrizte a falusi emlékezet, feljelézésig egyik eset sem jutott. Valószínűleg azért nem, mert a többség együtt érzett a számkivetettekkel, akiket inkább bujdosóknak, semmint betyároknak tartott. Nem egy család volt, amely jól tudta, a saját gyereküket is közöttük kell keresni. S ezért oldal szalonánkat, fél sonkákat ástott el a hegyben, hátha rájuk találnak a szerencsétlen éhezők.

Haragos Bálint úgy tartotta, nem érdemes különösképpen foglalkozni velük, hiszen a végén mindegyikük megunta a bujkálást. Önként jöttek be földni magukat az ősre, amikor a hideg, az éhség vagy a betegség kifüstölte őket az odvaikból, azt se bánták, ha mindjárt felakasztják, föbe lövik őket érte. Mert nemcsak szóbeszéd volt, a valóságban is megtörtént, hogy a magukat feladók némelyikének élete végére valamelyik hírhedett börtönben vagy éppen a recski internáló táborban tették ki a pontot a vérszomjas pribékek, akik nem tartoztak a rájuk bízott foglyok életével senkinek elszámolni.

Létra Jóska elengedte a füle mellett Balázs Gergely szitkozódását, nem szólt a feletteseinek, nem jelentgette ide-oda. Akár politikai belátásból, akár együttérzésből hallgatott, végül is neki volt köszönhető, hogy Balázs Gergely portáját elkerülte az azonnali, kíméletlen bosszú.

Az eset azonban a magukat is megsértve érző fültánuk egyikének-másikának túlzásba vitt közlékenysége folytán sem maradhatott titokban.

Balázs Gergelyben azonban nem volt alázat, nem volt belátás, nem érte be ennyivel, lenézett, szidott, pocskondiázott mindenkit: gyáva, beszari alakok, mondta, csak rájuk mordulnak egyet odaföntrül, aztán már teli a nadrág, futnak a tanácsházára, hun az az ív, hun írjam alá, tekintetős elvtársurak, hát a rosseb bele, mögérdömlik, amit kaptak, azt érdömlik, sömmi mást.

Haragos Bálintot nem bosszantotta ez a hetvenkedés. Végül is tulajdonképpen az ő malmára hajtotta a vizet. Egyenesen örült neki, hogy lám-lám, ezt a nagy ügyes Krauszt is sikerült kijátszania valakinek. Hiába nem volt följelentés, odafönt is mindenki tudott már a botrányos precedensről, talán éppen maga a megye mindenható ura, Dallos elvtárs mondta ki a döntő szót, igaz, nem hivatalosan, mert hivatalosan a kolhozszervező akció második félideje is befejeződött ekkorra, hanem csak úgy a vezérkar valamelyik vadászat végi pincézése alkalmával amolyan félig-meddig borközi állapotban. Csak kíméletesen, csak kíméletesen, elvtárskáim, mert most már más módszerek járnak, óvatosabbnak kell lennünk, nem engedhetünk meg magunknak bármit, mint hajdan, a régi szép időkben.

A döntés hát megszületett. Nesze neked, Haragos Bálint, nagyfőfájú korrupt csendőrkém, most mutasd meg, mit tudsz, mosolyodott el munkásmozgalmira kövérített Hitler bajsza alatt a megyei kapitány, aki nem kedvelte Haragos Bálintot, az ellenszenv még abból az időből származott, amikor pékinasból gyorstalpalón átképzett rendőrként Haragos főnökévé nevezték ki. Haragos eleinte egyáltalán nem rejtette véka alá, hogy őt szakmailag nullának tartja. Később azonban, amikor be kellett látnia, veszített, visszavonult. A nagyfőnök azonban nem felejtett. És még mindig bosszantotta, hogy nem tudja eltörölni a vén köpönyegforgatót egészen a föld színéről, szándékában talán nem is az akadályozta, hogy Haragosnak még mindig akadtak pártfogói országos szinten is, hanem sokkal inkább a konfliktuskerülést mindenek fölé emelő korszellem.

Haragos Bálint kint állt a tornácon, nehéz pocakját előretolta, a karját összefonta a háta mögött. Szokásához híven szemlét tartott az utca fölött. Úrias szemrebbenéssel viszonozta a feléje röppenő alázatos köszönéseket. Nagyon szerette a tiszteletnek ezeket a hamisan túlradó megnyilvánulásait. Úgy érezte ilyenkor, mintha hájjal kenegethetné. Önelégülten mosolygott, hunyorgott bele a napba.

A kapu csapódására összeresztett. Bosszantotta Béla állandó jövés-menése, és az meg még külön is, hogy Törekös Józsi személyében idegent kalauzolt be az ősre. Most is azokkal a nagy kannákkal úgy lökték be a kaput, hogy az majd letörött a sarokvasról. De az anyátok úristenit, ha tönkretöszítők, mög is csinyájjátok, mordult rájuk. Azok ketten oda se hederítettek, rohantak a dzsiphez, beletöltötték a kannák tartalmát. A telhetetlen tartály elnyelte mind a nyolcvan litert. A kannákat csak úgy szétdobálták a gazban, eszük ágában se volt, hogy visszavigyék a boltba. Beugrottak a vezetőfülkébe, és újra felbőggették a motort. Haragos Bálint megcsóválta a fejét, a rossebit, nem gondútam vóna, hogy sikerül nekik. Leballagott a lépcsőn. Nagyon vigyázott rá, nehogy a sietés látszatába keveredjék, de azért nem ment körbe a kerti úton, rögtön a ház mellett, az oldalban vágott át Bélák irányába. Unottságot tettetve rugdosta szét a fenyőtobozokat a csizmája elől, s azok megveszekedetten gurultak lefelé a rézsún a kerítés tövébe.

Törekös Jóska bent ült a vezetőfülkében, erősen markolta a kormányt, mintha legalább négyesben száguldana, nem pedig üresben bőgtené a motort. Olajos-maszatos arcát kidugta a félig leengedett ablakon, és csak vigyorgott, vigyorgott, vigyorgott. Képtelen volt abbahagyni, mintha ütődött lett volna. Bármennyire bízott benne, hogy sikerül rendbe hozniuk ezt a tragacsot, a sok kudarc, akár a betegség rögződött meg benne, s most nem akarta elhinni, hogy tényleg megtörtént a csoda.

Gázt adott, és türelmetlenül fölengedte a tengelykapcsolót. A kéziféket azonban elfelejtette kioldani. A bikaerős motor felbőgött, nekifeszült a leragadt kerekeknek, aztán egy-két hörrenés után mégis lefulladt.

Haragos Bálint közelebb lépett a terepjáró ablakához, s beszólt rajta: – Na, mi van, nem működik? – Törekös Józsi elengedte a füle mellett a gúnyos megjegyzést, vagy az is lehet, valóban nem hallotta meg a nagy izgalomban. Lehajolt, kiengedte a kéziféket, ráadta a gyújtást, indított, és a motor újra felbőgött. Most már óvatosabb volt a tengelykapcsolóval, lassan engedte fölfelé, s a kocsí megindult a füves udvaron a két-szárnyú nagykapu felé.

Béla sarokig kitérte, s két letört fenyőgallyal támogatta meg a düledező kapuszárnyakat. Tisztelegve várta, hogy az ütött-kopott alkotmány elgördüljön előtte, s újra becsukhassa a kaput. Törekös Józsi a fahídon fékezett, de a motort nem állította le, üresbe tette a sebességváltót, úgy várakozott.

Odabent az őrs irodájában megszólalt a telefon. A csöngése erőszakosan áradt ki a nyitott ablakokon, és az egész udvart betöltötte. Haragos Bálint ugrott, mintha bolha csípte volna meg, korát s korpulens testalkatát meghazudtolva egy parkett-táncos fürgeségével ügetett fel a lépcsőn. Jól sejtette, a megyei kapitányságról hívták. Az ezredes elvtárs üzenete várta, na persze, ő már rég ezredes, én meg őrmester maradok, ha maradok, s el nem bocsátanak, mindhalálig. És még ez se úgy van, elbocsátás, könnyű azt mondani, hiszen ha éjjeliőrként, raktárosként vagy bárhogyan meghúzhatnám magam, bizony Isten szedném is a sátorfámat, csakhogy innen nincs visszaút a civil életbe, ha leszerelnék, kitaszított, üldözött senki leszel, nem illet meg még az éhkopp nyugalma sem. A nép ellensége, na hiszen, akire ezt a címkét ráakasztják, megnézheti magát: közveszélyes munkakerülés, kényszermunkatábor, ne ragozzuk. Szóval Balázs Gergely sorsáról megszületett a döntés, maga Dallos elvtárs hozta. Ezt Haragos fontoskodó túlzásnak tartotta, mit törődik, gondolta, ekkora góré egy százhuszonhatod-rendű ötholdas falusi fuvarossal, ha mégakkora pofája van is, de hát a részletek nem rá tartoztak. A parancs, parancs, bármilyen körítéssel érkezzék is, és neki nincs más dolga csak haptákba vágni magát, és teljesíteni. De semmi balhé, szólt a figyelmeztetés, kerülve a feltűnést szórmentén kell intézni mindent. Úgy lesz, egyezett bele Haragos készségesen, csak bízzák rám az elvtársak, elboronáltam én már rázósabb ügyeket is.

Ahogy letette a kagylót, azonnal az ablakhoz rohant, és integetni kezdett Béláéknak, akik már éppen indulóban voltak, és kiabált is hozzá teljes tüdőből: Megállj, megállj, megálljatok! Azok nem tudták mire vélni a

főnök hirtelen felindulását, de bevárták, gondolván, majd csak lecsillapodik, és akkor aztán uszgyi a heted-hét határ, mehetnek, amerre a szemük lát.

Haragos Bálint minden méltóságát sutba vágva a futástól se rettent vissza, csakhogy útját állja a terepjárónak. Szuszogva kapaszkodott bele a nyitott ablakba.

– Te kiszállsz – mondta Bélának, és megmarkolta a mundérján a gombot, mintha annál fogva akarná kipenderíteni.

A mérhetetlen csalódottság egészen eltorzította Béla arcát. A pisztolytáskája gombját csavargatta, a legszívesebben belelőtt volna a vén csirkefogóba: hogy ez mindent képes tönkretenni, mindent, de mindent. A görcsös idegességtől remegni kezdett a szája széle, nem tudott megszólalni. Értetlenül forgolódott. Törekös Józsi kapkodta a tekintetét, mintha tőle remélt volna segítséget. Józsi azonban tüntetően elfordította a fejét, jelezve, ez a vita igazán nem rá tartozik, intézzék csak el egymás között. Na, ami azt illeti, vitáról nem nagyon lehetett szó. Béla megpróbált ellenkezni, azaz nem szállt ki az autóból, a főnökét azonban ez nem lepte meg, kirántotta az ajtót, de olyan lendülettel, hogy a beléje kapaszkodó Béla azonnal az árokba bukott. Haragos Bálint mintha észre se vette volna az esetet, bemászott a megüresedett helyre. Törekös Józsi elismerően vigyorgott rá, akkor möhetünk, kérdezte, és gázt adott.

– Hé, te, lassabban a testtel! – kiáltott fel, s az árokba mutatott, ahonnan Béla ekkor kászálódott elő. Haragos Bálint magához intette Bélát, aki büntudatosan engedelmeskedett. Vigyázzba vágta magát, úgy szólt be a lehúzott ablakon:

– Parancs?!

– Na, hát azért – vetette oda foghegyről, de megenyhülve a főnök. – Várjál – szólt ki kisvártatva az ablakon. Tollat, borítékot, levélpapírt vett elő, s a térdére fektetett válltáskán írni kezdett. Amikor kész lett, négyrét hajtotta a papírt, betette egy borítékba. A borítékot vastagon megnyálazta, majd leragasztotta. A címzésen gondolkodott egy kicsit, aztán határozott: Tanácselnök elvtársnak küldi Őrsparancsnok. Gondolkodott egy kicsit, hozzátoldja-e az elvtársat, de aztán mégis lespórolta. Nem tudatosan. Gondolta, talán mégis javítani kéne rajta, de már Béla kezében volt a levél, onnan meg restellte volna visszakérni. – Ezt elviszöd – mondta Bélának – a tanácsházára, és átadod az elnök elvtársnak. De a saját kezibe! Értötted? – Béla bólintott. – Másfél, két óra múlva ott löszünk, addigra mindön röndben lögyön! – Most, hogy Bélával ilyenformán végzett, választ se várva, minden átmenet nélkül rászólt Törekös Józsi: – Indíts! – aztán még hozzátette: – Balázsékhoz mögyünk. – A kocsí kigördült végre a

bazaltzúalékkal behintett poros országútra, s lassan, hörögve elporzott a Balázs-porta felé. – Van ölég benzin ebben a tragacsban? – kérdezte aggódva Haragos Bálint Józsitól.

- Balázsékig ölég lösz.
- Nem a haveroddal beszél, hallod-e!
- Miért, máshová is mögyünk még?
- Ne kíváncsiskodj, mert hamar mögöregsző.
- Nyócvan litör van benne.
- Na látod, tudsz te értelmesen is beszélni, ha akarsz.

Mög ha muszáj – mondta Haragos Bálint, és elnyomott egy kétértelmű mosolyt a bajusza alatt.

Minden kopogtatást, hangoskodást mellőzve óvatosan húzta el a kiskapu kallantyúját, s akár egy tolvaj, észrevétlenül settenkedett be az udvarba. Az istállók iránt igyekezett, ahol a gazdát sejtette. Szecskát vágott éppen, meg se hallotta, hogy valaki bejött az istállóba. Annyit érzett csak, hogy egy kéz hátulról erősen belemarkol a vállába. Abbahagyta a munkát. A szecskavágó kereke egyet-kettőt lendült, aztán megállt. Balázs a vasvella után kapott, hogy nekiessen a betolakodónak. Nagy volt a meglepetése, amikor visszafordulva Haragos Bálinttal találta szembe magát. Annyira megijedt az egyenruha látán, hogy még a vellát is kiejtette a kezéből, s az pengve vágódott végig a lucskos téglajárdán.

– Hát maga mög mit keres itt? – kérdezte, amikor szóhoz jutott.

– Magát – mondta Haragos Bálint tettetett egykedvűséggel, mintha valami egészen elhanyagolható semmiségről beszélne. – Gyűjön velem! – Balázs Gergelyt nem lepte meg a közlés. Régóta várta már.

– Hova mögyünk?

– Magától függ – mondta Haragos Bálint –, ha aláír, csak ide a tanácsházára.

– És ha nem?

– Akkor hozzon magával meleg holmit, mög... – várt, gondolkodott, mit is mondjon... – egyheti ételmezt, vagy mit bánom én, hozhat akár kéthetit is! – ezt viccnek szánta, de azért nem lepődött meg, hogy Balázs nem nevetett rajta.

Nem hatotta meg az asszony siránkozása, se Balázs gyűlölködő, sötét pillantásai nem zökkentették ki a jókedvéből.

Mire kiléptek a kapun, egész kis csoport verődött össze báméskodókból a terepjáró körül. Haragos Bálint mérgesen tört utat, megrugdosta a gyerekek bokáját, ráhagott egy-két asszony tutyijára, sziszegve ugyan, de kényelmes folyosó nyílt elöttük. A koci faránál megállt. Fölsegítette Balázs Gergelyt a ponyva alá, ő maga meg előre ment Törekös Józsihoz. Intett Józsinak, hogy hajoljon ki. Suttogva adta ki a parancsot.

– Elmégy a tanácsháza előtt, aztán föl a högybe, s ott addig körözöl, amíg hármat nem kopogok. Akkor a tanácsháza elé hajtasz, és mögállsz a kapu előtt. – A választ meg se várva bemászott ő is a ponyva alá, aminek leffegő szárnyát gondosan leszíjazta belülről.

A ponyva kitűnő állapotban volt, csak a tetején világított néhány inggombnyi lyuk. Szótlanul ültek egymás mellett a különös félhomályban, amiről nem lehetett tudni, hajnali derengés vagy alkonyi borulat fészkel-e benne, nem, a fényes délelőttre a világért se vallott volna semmi. A bizonytalanságérzést még csak fokozta az állandó zúgás, az álmosító rázkódás, a beszivárgó por, az enyhe benzinszag.

Balázs Gergelyt annyira kimerítették a nem várt izgalmak, hogy elnyomta az álom. Csak egy pillanatra billent le a feje, de ez az egyetlen pillanat elég volt, hogy megzavarja ingataggá vált tájékozódó képességét. Az volt az érzése, hogy odakint már éjszaka van, a bevetülő foltokat mintha tényleg valami hideg, kékes árnyalat színezte volna.

– Hova mögyünk? – kérdezte mogorván, de Haragos Bálint nem válaszolt. Aha, pedzi már, gondolta, s félrefordult, hogy Balázs Gergely ne lássa elégedett, széles mosolyát, ami hirtelenében az egész arcát előntötte. Szinte a kezében érezte a hallgatás horgára akadt szerencsétlen áldozat vergődését. – Szibériába? – kérdezte Balázs Gergely hörögve. Most már nem is leplezte a hangjában bujkáló kétségbeesést. A foga összekocant, mintha a hideg rázná. Rettenetesen félt Szibériától, a légerek világától, az éhhaláltól, a fagyhaláltól, mindattól, amit e titokzatos világról a néhány hazavergődött hadifogoly elbeszéléseiből megtudott.

Haragos Bálint érezte, megnyerte a játszmat, de nem akarta elsietni a dolgot.

Balásznak csaknem eszt vette a kétségbeesés, a tehetetlen düh. Azt fontolgatta, hiába van pisztoly Haragos Bálintnál, meg hiába olyan marha nagy ember, nekiugrik, beletérdel a puha hasába, bütykös öklét a szeme közé csapja, aztán szétszakítja a ponyvát, a fogával akár, mert kése az nincsen, és kiugrik, és uzsgyi neki az első kukoricásnak. Meg is teszi, ha tudja, Magyarországon vannak, de ennyi idő alatt már biztosan átlépték a határt, gondolta. Idegenben reménytelen a menekülés. A batyut kiejtette a kezéből, le a rázkódó, portól füstlőgő platóra.

Egyik pillanatról a másikra roskadt össze: – Eresszön el! – mondta. – Négykézlábra állt, Haragos Bálint csizmáját ölelgette, kezét csókolgatta. – Nem vétöttem én magának a kisujjammal se, hát akkor mért csinálja ezt velem? – Haragos Bálint nem válaszolt.

Balázs Gergely erre kijózanodott. Visszaült a helyére. A legszívesebben leköpte volna magát. Még szerencse – gondolta –, hogy senki se látott, gondolta.

– Csak magán múlik, hazamén-e vagy se – mondta oktató hangon Haragos Bálint. – Egy szavába kerül, egyetlenegybe, ha azt kimondja, már otthon is van – Balázs hallgatott, mintha nem értette volna a célzást. Haragos Bálint felfortyant: – Na, ne csináljon neköm úgy, mintha nem tudná, möllik az a szó. Tudja azt maga nagyon is jól, ha egyszer képes volt ilyen gondosan elkerülni eddig.

– Belépők – morogta sötéten maga elé Balázs Gáspár.

– Mögesküszik rá?

– Mög.

– A bibliára?

– Arra.

– A Mögváltó Atya Úristenre?

– Esküszöm arra is.

– Röndben van – mondta Haragos Bálint –, és az öklével hármat dörömbölt a vezetőfülke hátán.

Nem telt bele tíz perc, a kocsi lassított, majd zökkenve megállt, aztán hátramenetben visszakanyarodott a tanácsháza bejárata előtti hídra.

Törekös Józsi leállította a motort, és vigyorogva hajolt ki az ablakon. Kíváncsian várta a fejleményeket.

A fogadtatásra nem lehetett panasz, ezt elégedetten nyugtázta Haragos Bálint is. Jelen volt itt csaknem mindenki, aki valamit számított a faluban. A tanácselnök, a tejfeles szájú tanácsitkár, mellettük az iskolaigazgató meg a tsz-elnök. Az állatorvos halaszthatatlan teendőire hivatkozva kimentette magát, de Hamar doktor ott integetett az első sorban. Úgy látszik, az én teendőim nem annyira halaszthatatlanok, mint a tisztelt kollégáé, fejtegette gúnyosan a szomszédjának. Ott volt Létra Jóska, jobbján az elmaradhatatlan Balhás-Gaál Janival. Kivonult az iskolai énekhar Mikola tanárnő vezetésével, s a makacsul egzisztáló Weisz-féle kocsmából az egész cigánybanda cimbalmostul, nagybögöstül. Aztán a dologidő ellenére ott voltak, ha nem is túl nagy számban, az önkéntes bábéskodók, mint mindenütt, ahol valami ingyen mulatságra van kilátás.

Amikor Haragos Bálintnak végre sikerült kibogoznia a ponyvát, nem ment valami könnyen, a cigánybanda tust húzott. Balázs Gergelyt elvakította a hirtelen arcába tóduló napfény. Erre visszahúzódott a kocsi belsejébe, mintha nem kérne a rá váró szabadságból, amit ilyen nem várt gyorsasággal visszakapott. Szégyellte magát a sok ismerős előtt. Nem tudta, mit kereshetnek itt. Azt gondolta, valami félreértésről van szó. Amikor átlátta a helyzetet, elkékült a szája, hideg veríték ütött ki a homlokán.

Szerencsére az ünnepség nem nyúlt túl hosszúra. A beszédet a tsz-elnök elvtárs tartotta, aki nem volt a

szavak embere. Örömmel üdvözölte a tsz-tagok jövőt építő lelkes táborában a falu renegátját remélve, hogy vele együtt még eredményesebben tudnak majd munkálkodni a jövő érdekében.

Mónika, a fűrge kis titkár, aki Varasdról járt ki vonaton naponta, ennyire vitték a fejlődést, most már titkár is volt a tanácsházán, még ott az utcán Balázs Gergely orra alá tolt a belépési nyilatkozatot meg a tolat, nehogy az öreg a végén meggondolja magát, és kárba vesszen ez a csinos kis ünnepség.

Az aláírás megtörténtét a tanácselnök intésére háromszoros éljen nyugtázta.

Pontosan az előre megbeszélte forgatókönyv szerint zajlott minden. Az éljeneket követően az iskolai énekhar azonnal rágyújtott a *Nincs cserepes tanyám* kezdetű dalra, amit a cigánybanda vékony, diszkrét cincogással kísért.

... se szűröm, sem subám – zümmögte tovább a kórus –,
erdő a nyoszolyám,
nem különb a párnám nékem.

A hivatalos vendégek is csak nagy nehézségek árán őrizték meg a komolyságukat, a bábéskodó tömegeből a jobb érzésűek pisszegése ellenére több helyütt kibuggyant a röhögés. A cigánybanda és az énekhar teljes hangerejére szükség volt, hogy túlharsogja az illetéktelen érzelmenyilvánításokat, elnémtsá a küszöbön álló botrányt.

Az éjszaka a pártfogóm,
zapor mossa a takaróm fehérre...

Balázs Gergely képtelen volt fölemelkedni. A görnyedtség, amivel a papír fölé hajolt, mint a görcs állt belé. Úgy érezte, valami lehetetlenül nagy súly gördült a hátára, és még jó, ha meg tudja tartani, ha nem esik össze alatta egészen. Egyedül Haragos Bálint vette észre, hogy rosszul van, ő nyúlt a hóna alá, vezette ki a tömegeből.

A hangos jókedvnek most már nem is akarta útját állni senki. Létra Jóska meg Balhás-Gaál Jani nagy demizsonokból osztották a bort, ivott boldog-boldogtalan, még az iskolás gyerekeknek is poharat nyomtak a kezükbe, igaz, az övékét csak félig töltötték, ennyi nem árthat meg, mondták, de inniuk kellett nekik is Balázs Gergely egészségére.

Haragos Bálint alig tudta kitámogatni a tömegeből Balázs Gergelyt, olyan valószínűtlen súllyal nehezedett rá ez a csupa csont, ín, bőr, semmi kis ember. Kutató szemmel nézett körül, a terepjárót kereste, hogy hazafuvaroztassa vele Balázst, de a kocsi nem volt sehol. Béla és Törekös Józsi túljártak már hetedhét határon, és nem is kerültek elő, amíg a benzin tartott.

Ahogy kikerült a handabandázó tömegeből, Balázs Gergely egészen jól lett. Ellökte magától Haragos

Bálintot. A szeme közé nézett, úgy sziszegte alig érhetően, mert ekkor már a szavak megformálása is nehezebbre esett, mért tötte ezt velem? Haragos Bálintot kiverte a hideg veríték. Nem állhatta Balázs Gergely tekintetét, el kellett kapnia előle a pillantását. Ez hát a te híresnevezetes kíméletes módszered, hallotta a gúnyosan visszhangzó kérdést, a lelkiismeret számonkérését a háta mögöl, mintha valami földöntúli lény meg is rángatta volna a zubbonyát. Ijedten fordult vissza, de nem volt ott senki. Megzavarodtam volna, morfondírozott magában. Újra Balázs Gergelyhez lépett, hogy segítsen neki, de az nem engedte, hogy megérintse.

– Haggyon – mondta –, hazatalálok én egyedül is. Kicsit bizonytalanok voltak a lépései, mintha ivott volna, de a nagy elszánás átsegítette a nehézségeken. Amikor hazaért, már egészen jól érezte magát. A házba be se nézett, nem akart ilyen állapotban az asszony

szeme elé kerülni. Hátra indult, egyenesen az istállóba, hogy utoljára megjárassa szemét a jószágokon, megpaskolja a lovak farát, végigsimítsa a borjú selymes szőrét, de hiába, az istálló üres volt. Visszhangot vertek benne a szavai, ahogy elkáromkodta magát.

Itt talált rá a felesége. Háttal a falnak támaszkodva félig lecsúszott az alomba, a kezével is azt markolta, a törődött, szúrós szalmát, és már nem volt az eszméleténél. Mentő vitte a varasdi kórházba, az életét megmentették, de egészséges nem lett többet. Hónapokig úgy kellett mosdatni, etetni, tisztába rakni, mint egy csecsemőt. Fél év is eltelt, mire föl tudott kelni. Ettől kezdve aztán naphosszat kint állt a kapuban a kerítésre könyökölve, és furcsa, ferde vigyorával, mintha csak a kölcsönt akarná visszaadni, minden arra járót kiröhögött, a legutolsó cigánypurdét ugyanúgy, mint magát a tanácselnököt.

TÜRJEI ZOLTÁN

Egyszer körbetekerem

*Vegyitizta álmok jönnek.
Holnaptól lehetne más is a képeken,
mondjuk fehéritő, vagy sújtások a havon.
Belopódzok a jelenbe.
A kismutatót egyszer körbetekerem,
hátha megszűnik a rés,
ami kitöltetlenül tátong
a most és a mindjárt között.*

Térkép helyett II.

*A medence legalján ülök, és a Holdat nézem.
Ahogy remeg a felszínen, néha olyan, mintha
mozogna a szája.
A tört fény miatt alig látom meg a mellettem fekvő tigris.
Úgy tűnik, ő is a Holdat bámulja.
Lehet, hogy észre sem vett.
Mindketten várunk valamit.
Talán azt, hogy az egymásba ugráló
kráterek kirajzolódó mintáiból
egyszer csak összeáll a térkép,
ami kivezet innen.
De már felfedeztem, hogy
folyton csak ugyanaz ismétlődik.*